

STRESZCZENIA REFERATÓW Z POSIEDZEŃ NAUKOWYCH  
POLSKIEGO TOWARZYSTWA GEOLOGICZNEGO

*Résumés de communications scientifiques des séances  
de la Société Géologique de Pologne*

GEOLOGIA, MINERALIZACJA I GENEZA ZŁÓŻ SIARCZKÓW  
ŻELAZA TYPU RUDEK W GÓRACH ŚWIĘTOKRZYSKICH  
I METODYKA ICH POSZUKIWAŃ

1 Fig.

(Materiały z sesji naukowej Sekcji Genezy Złóż Rud PTG,  
Kielce, 9—10 X 1968)

*Geology, mineralization and origin of iron sulphide deposits  
of the Rudki type (Góry Świętokrzyskie) and exploration methods  
(1 Fig.)*

*(Communications of the scientific session, of the Ore Deposits Section  
of the Polish Geological Society, Kielce, 9—10 X 1968)*

ZBIGNIEW RUBINOWSKI

POZYCJA MINERALIZACJI SYDERYTOWO-PIRYTOWEJ  
W METALOGENEZIE TRZONU PALEOZOICZNEGO  
GÓR ŚWIĘTOKRZYSKICH

Metalogeniczna analiza procesów okruszczenia i mineralizacji na tle geotektonicznego rozwoju antyklinorium świętokrzyskiego przedstawiona została przez autora w ostatnich latach (Z. Rubinowski, 1962, 1966 b). Wyniki tych badań pozwalają sklasyfikować Góry Świętokrzyskie jako samodzielny rejon metalogeniczny, stanowiący fragment nie rozpoznanej jeszcze dostatecznie południowopolskiej prowincji metalogenicznej. W obrębie tego rejonu można wyróżnić labilną strefę rudną, powstałą w wyniku rozwoju kaledońskiej miogeosynkliny Kielcydów oraz waryscyjskiej Łysogór (tzw. trzon paleozoiczny) oraz jej epiwaryscyjską, permsko-mezozoiczną pokrywę osadową.

W świętokrzyskim rejonie metalogenicznym wyróżniono szereg formacji rudnych reprezentujących trzy epoki metalogeniczne: kaledońską, waryscyjską i powaryscyjską (alpejską).

Rozpatrywana mineralizacja syderytowo-pirytowa typu Rudek reprezentuje waryscyjską formację żelaza. Stanowi ona najstarszy etap hydrotermalnego okruszczenia rozwinięty głównie na obszarze Łysogórskiego rejonu Gór Świętokrzyskich. W obrębie tej formacji wyróżnić można dwa główne typy mineralizacji: żyłowe i metasomatyczne złoża hematytu i syderytu (typ mineralizacji w rejonie Zagnańska i Łącznej), oraz żyłowo-sztokwerkowe i metasomatyczne złoża pirytu (markasytu) z hematytem i syderytem (typ mineralizacji w Rudkach).

W Zagnańsku na Górze Chełmowej, w kamieniołomie eksploatującym dolomity środkowego dewonu, spotykana jest mineralizacja w formie żył wypełniających szczeliny, lub niewielkich, metasomatycznych gniazd rozwiniętych zazwyczaj w miejscach krzyżowania się szczelin. Głównym minerałem jest hematyt występujący w postaci drobnokrystalicznego błyszczu żelaza lub śmietany hematytowej. Towarzyszą mu: syderyt, ankeryt, dolomit, baryt, kwarc i kalcyt. Objawy tej mineralizacji w Zagnańsku nie posiadają znaczenia przemysłowego.

Budowa geologiczna i charakter mineralizacji złoża kopalni „Staszic” w Rudkach, będące przedmiotem badań M. Niecia (1968a), są przedstawione w osobnym referacie. Można tu jedynie krótko podsumować najbardziej istotne cechy tej mineralizacji, do których należą m. in.: jej epigenetyczny charakter, wyraźny związek okruszczenia z tektoniką i mikrotektoniką kompleksów różnych pod względem litologicznym osadów dewońskich, stadialny charakter okruszczenia (syderyt — markasyt, piryt, hematyt — ślady polimetalu) oraz znaczny głębokościowy zasięg mineralizacji (zbadany wierceniami do głębokości 800 m od powierzchni). Analogiczne objawy okruszczenia związane z dyslokacją psarską zbadane zostały w rejonie Wzdolu Kamieńca. W południowym odcinku tej regionalnej strefy dyslokacyjnej stwierdzono dajki diabazów.

Scharakteryzowany typ mineralizacji reprezentuje według systematyki H. Schneiderhähna hydrotermalną formację żelazo-magnezowo-manganową. Jak wykazali J. Samsonowicz (1934) i J. Czarnocki (1950) wiek tych procesów mineralizacyjnych jest przedcechsztyński, o czym świadczy występowanie otoczków syderytu i hematytu w zlepieńcach nieczulickich oraz zjawiska cechsztyńskiego krasu w obrębie złoża w Rudkach. W świetle badań regionalnych prawdopodobny jest także paragenetyczny (siostrzany) związek zarówno scharakteryzowanej formacji żelaza, jak również nieco młodszej formacji miedzi, z objawami regionalnego, późnowaryscyjskiego magmatyzmu dajkowego. Takie związki świadczyć mogą o wspólnym, głębokim źródle zarówno zasadowego magmatyzmu, jak i niskotemperaturowych roztworów metalonośnych.

Świętokrzyska formacja żelaza posiada obecnie największe znaczenie gospodarcze w całym regionie, z uwagi na duże złoża pirytu kopalni „Staszic” w Rudkach, które jak dotąd stanowi wyjątkowy obiekt nie tylko w skali Gór Świętokrzyskich. Według M. Niecia (1966a) dla poszukiwań złóż tego typu rud najważniejsze znaczenie mają przesłanki tektoniczne, litologiczne oraz takie oznaki, jak zjawiska syderytyzacji, ankerytyzacji i „zmurszenia” skał węglanowych. Istnieje możliwość stosowania w tych poszukiwaniach szerokiego asortymentu metod geofizycznych (geoelektrycznych i grawimetrycznych).